

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak tretji teden. Narožnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list v članarino. Oglašje po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. lek. rač. 11.153. Telefon 45-84

Odgovor in vprašanje Krivica v odnosu države do njenih uslužbenk

Slovensko učiteljsko stoji v zadnjem času v pravcetem bobnečem ognju napadov od strani vseh tistih, ki mislijo, da imajo posebno legitimacijo vzgajati vse okrog sebe v raznih čednostih.

Napadi so v smislu moderne strategije totalnega značaja; pokazati je treba slovenskega učitelja v bengalični luči od vseh strani. V šoli ne uči, niti ne vzgaja pravilno, njegovo izvenšolsko delo se giblje v napačnih smereh, razmerje do ljudstva je najslabše, ker se ne more živjeti v ljudsko miselnost, zato tudi ne čuti z njim ter nima smisla za prave ljudske potrebe. Njegovo privatno življenje daje prečesto povod za vsakršne vrste pohujšanja, tako da dosega s svojimi vzgledi ravno nasprotno od tega, po čemer bi moral kot vzgojitelj stremeti. Očitki so tako težki ter morajo zato na vso našo javnost vplivati porazno.

Nehote se mora vsak Slovenec, zlasti pa vsak slovenski oče in vsaka slovenska mati, ki pošiljata svoje otroke v vzgojo nesposobnim in pohujšljivim učiteljem, začudeno vprašati: Ali so naši otroci res izročeni na milost in nemilost takim kvarnim rokam, ali ne eksistira niti najmanjša garancija v državnih zakonih in upravnih oblastih, ki bi dovoljno zaščitila naš naraščaj pred pohujšanjem teh neodgovornih učiteljskih elementov.

To so nujna vprašanja, ki morajo odmevati na očitke protiučiteljske gonje.

Odgovor na ta vprašanja morajo dati samo tisti, ki lučajo učiteljsko v obraz težka očitanja.

Mi učitelji imamo na vse to samo en odgovor: stranka, ki danes vedri in oblači v Sloveniji, je tudi tisti faktor, ki ni s slovenskim učiteljskim prav nič zadovoljen. Ima pa v rokah vsa sredstva, zakonita, politična in upravna, da napravi red v vseh panogah javnega življenja, zlasti pa v prosvetni.

Ni ga stanu, ki bi bilo po svojem delu in svojem položaju tako podvrženo javni kontroli, kakor ravno učiteljski stan. Tudi neorganizirana javnost ima možnost ugotoviti sleherni uro, kako vrši prav ta državni uradnik svojo nalogo. Toliko laže bi se dalo doseči to z organizirano kontrolo, o kateri nikakor ne dvomimo, ker imamo o organizacijskih sposobnosti svojih prijateljev v resnici najboljše mnenje.

Poleg te tako rekoč privatne kontrole je poskrbljeno tudi od upravne oblasti v zadostni meri, da se delo vsakega posameznega učitelja nadzoruje in ocenjuje in sicer ne samo po njegovem plačanem delu v šoli, marveč tudi po požrtvovalnem neplačanem delovanju izven šole. Možnosti torej na pretek, da se stroga kontrola ne lovi za pavšalnimi grehi vsega stanu, ampak da ugotovi in zaresi vsakega posameznika in flagranti ter reši naše ubogo ljudstvo z vsemi zakonitimi sredstvi pred pohujšanjem in škodljivcem.

Kdor ima resno voljo, obvarovati naše ljudstvo in njegov naraščaj pred težkimi moralnimi posledicami, ki morajo iz škodljivega učiteljskega vpliva nujno slediti, ne sme ostati samo pri pavšalnem očitanju, marveč mora poseči po makar najbolj drastičnih sredstvih, če noče postati sokriv na zločinu, ki se dan na dan vrši nad našo mladino in našim narodom, toliko bolj, ker nima izgovora, da bi moral stati brez disciplinskih sredstev s prekrižanimi rokami poleg kvarnega dela.

To je edini naš odgovor na začudena vprašanja slovenske javnosti, kako je mogoče kljub razpoložljivim sredstvom puščati, da ji slovensko učiteljsko ne kaznovano kvari njen naraščaj ter da je za to še plačano.

Drugega odgovora nimamo in najbrž ga tudi dati ne moremo.

Imamo pa še eno vprašanje, ki ga moramo staviti v imenu slovenske javnosti na vse one, ki ne najdejo niti najmanjše dobre strani v delu slovenskega učiteljskega.

Zakaj se ne postopa proti demoraliziranju slovenskega ljudstva po njegovem učiteljski v konkretno, zakaj se ne kličejo krivci na odgovor, zakaj noče vedeti levica, kar dela desnica?

In čemu se ponavljajo očitki na učiteljsko kakor bobneči ogenj, brez prestanka in totalitarno, če je napadalca na tem, da se naša mladina obvaruje pred zlimi posledicami delovanja slovenskega učiteljskega?

S tem naslovom prinaša »Politika« od 26. marca t. l. daljši članek, v katerem razmotri-va o nepravilni in neutemeljeni zastopljivosti poročenih državnih uradnic. Ker čutimo zle posledice tega doslej še vedno nerešenega vprašanja vedno huje, bo to prizadete tovarišice gotovo zanimalo, kako sodijo še drugi, izven naših vrst, o znani uredbi. Omenjeni članek prinašamo v izvlečku.

»V dobi, ko se pri nas kakor povsod v kulturnem delu sveta vedno bolj kaže stremeljenje po zenačenju žen in moških v javnem in privatnem življenju, v pravicah in dolžnostih, vsebuje naša zakonodaja glede žen-uradnic anomalije, ki se ne morejo opravičevati s poštenimi in objektivnimi razlogi.

Po predpisih odredbe o osebnih in družinskih dokladah se vrši popolna ali delna redukcija osebnih doklad poročenih uradnic v razmerju dohodkov njenega moža, čeprav so ti dohodki najskromnejši celo za naše razmere in naš življenjski standard. Te odredbe niso samo nepravilne, ampak tudi nasprotujejo osnovnim principom, na katerih je zasnovan naš družabni red in nasprotujejo pravičnim odnosom uradnikov do države.

Država kot delodajalec daje delojemalcu plačo kot ekvivalent za vložen trud in strokovno izobrazbo. To je poslovni odnos. Privatne razmere uslužbenca ne brigajo države kot delodajalca, niti bi ne smele vplivati na višino prejemkov uslužbenca. Država plača njegovo delo in strokovno izobrazbo in ničesar drugega. V tem oziru ni nikakih razlik med moškimi in ženskami, kakor jih tudi ne dela uradniški zakon takrat, ko gre za pravico in pogoje za dosegajo položaja in opravljanje službe. Za nikak položaj ni predvidena višja strokovna izobrazba za moškega kakor za žensko, niti večje delo moškega kakor ženske v onih položajih, ki so dosegljivi tudi ženskam. Zato ni videti logičnega in upravičenega razloga, zakaj se pri prejemkih z žensko slabše postopa kakor z moškim. Odredbe pomenijo torej očitno krivico in neenakost med moškimi in ženskimi uslužbenci napram državi kot delodajalcu.

Omenjeni predpisi so nasprotni tudi osebnim svobodi uradnice kot osebe in državljanke. Ona je v resnici kaznovana, ako se poroči. Izgubi del prejemkov v primeru, ki nima nikake zveze z njeno službo, njenim delom in njeno strokovno izobrazbo, za katere dobiva plačo. Odvzemanje prejemkov se lahko tolmači samo na nedostojni način, da žena-uslužbenka ni osebnost in državljanica, ki državi prodaja svoje delo in strokovno izobrazbo, ampak element za socialno preskrbovanje. Z

—k Dr. Ivan Lah: Druga knjiga spominov. Založil odbor za postavitve nagrobnega spomenika dr. Ivanu Lahu, Ljubljana 1940. — Strani 192. — Cena broš. knjigi din 36,—, vezani pa din 48,—. — Dr. Ivan Lah spada v vrste tiste predvojnne generacije, ki je pripravljala pot našemu osvobojenju. Prav zaradi svojega aktivnega udeleževanja in svoje jugoslovanske orientacije, ki je bila trn v peti tedanjim avstro-ogrskim vladodržcem, je moral v začetku vojne pretrpeti vsa preganjanja političnega osumljenca. Druga knjiga njegovih spominov se začne s konfincijo v Ljubljani. V njej nam nazorno opisuje svoje doživljanje na ljubljanskem gradu in v raznih taborih, v katerih so zbirali politične osumljence iz vse države in jih tudi premeščali iz enega v drugega. Ko je preizkusil razna taborišča, je moral na fronto in sodeloval pri prehodu preko Karpatov, bil je v Voliniji, nato na romunski fronti, kjer je bil tudi ranjen. Svoje prekinjeno delo je nato nadaljeval v Pragi, kjer je tudi ostal do konca vojne. S

drugimi besedami: država materialno preskrbuje neporočeno uradnico, dokler ne najde moža, ki jo bo materialno preskrbel in potem bo odpadel del »skrbia« države za uradnico. To ni samo negiranje svobode uradnice kot osebe in državljanke, ampak je degradiranje njene osebe kot državljanke in kot uslužbenke.

Te odredbe indirektno preprečujejo ustanavljanje družin izobražencev. V drugih državah, celo v prenaseljenih, se pospešuje ustanavljanje družin sploh, medtem ko se pri nas indirektno preprečuje zakon najbolj izobraženim ženam.

Poleg drugih imajo predpisi te uredbe tudi sledeči velik moralni nedostatek: Zene-uradnice izhajajo pri nas iz vrst siromašnih slojev ali iz tako zvanega srednjega stanu. Njihova izobrazba jim omogoča existenco in je ob enem njihova dota, brez katere danes uradniku ni mogoče osnovati zdrave družine. Ta dota ni bila pridobljena na nepošten način, z »otimačino« in korupcijo, ampak je dosežena čisto z izrednimi napori in velikimi izdatki, zasluženimi s poštenimi in žuljavimi rokami največkrat zelo siromašnih staršev. Toda po uredbi bo država v primeru poroke uradnici odvzela skoraj polovico njenih prejemkov. S tem je obdavčilo njeno doto tako, kakor ni obdavčeno nikako drugo imetje v državi. S takim postopkom pa je tudi zmanjšana možnost za poroko in ustanovitev družine.

Paradokсна situacija žene-uradnice je še bolj očitna, če pomislimo, da moški-uradnik ne izgubi ničesar od svojih prejemkov, pa četudi bi se oženil z milijonarko. Ali ako bi bila kaka milijonarka v državni službi, bi tudi ona prejela polno plačo ne glede na njeno privatno imetje. Kakor hitro bi se pa poročila, bi bila po predpisih odredbe plača prevelika.

Te odredbe se upravičujejo z edinim razlogom: finančni interesi države. Država daje baje polovico svojih izdatkov na uradnike. To je, pravijo, nenormalna obremenitev drž. bužeta z osebnimi izdatki. S stališča finančne politike se ta argument more razumeti. Toda kdo je privedel do takega bužetskega stanja? Vse stranke in razni politiki so tekmovali v teh dvajsetih letih, kdo bo »zaposlil« več ljudi. Zaradi takega postopanja mora država plačevati za administracijo desetine in stotine milijonov brez potrebe. Zaradi »saniranja« naših financ je nastala uredba o odvzemanju doklad poročenim ženam-uradnicam, ki ne samo da niso zakrivilo tega stanja, ampak so tudi brez slehernega političnega vpliva v državi, ker nimajo niti volilne pravice.

tem so tudi njegovi spomini zaključeni, kar je ugotovljeno že v uvodu s sledečim odstavkom: »Knjiga se konča s pisateljevimi poslednjimi praškimi dnevi 1918. Škoda, da ni več utegnil povedati, s kakšnimi svetimi občutki se je po treh trpkih letih trpljenja in pričakovanja vrnil na svojo ljubo, odrešeno domačo zemljo, katere rast in čast mu je bila vedno najslabša misel in najvišja zapoved.« — Druga knjiga dr. Lahovih spominov je lep doprinos k popolni razjasnitvi sodelovanja Slovencev v borbi za naše narodno osvobodjenje in zedinjenje.

—k Aleš Ušeničnik: Zbrani spisi, I. zvezek. — Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1939. — Strani 320. — Cena v platno vezani knjigi din 90,—. — V Ušeničnikovih zbranih spisih bodo priobčeni vsi njegovi filozofski spisi, bogoslovne razprave, kritike itd. Prvi zvezek je razdeljen v tri poglavja: I. Vera, II. Nравnost in III. Kultura.

Kaj pa bodoči dnevi...?

Gospod urednik, slovensko učiteljsko je zadnje čase deležno najraznovrstnejših napadov. Od mnogih strani padajo očitki, da se naše učiteljsko brati z vsem in vsakomer, da je protikatoliško itd. Težke so obtožbe, težke kot kladivo, a učitelj mora biti vedno pripravljen nanje, ker jih je vajen. Toda naglasiti je treba krivičnost obsodb! Na eni strani ogromno delovanje učiteljskega med narodom, na drugi strani blatenje, na eni strani delo v šoli, kmetstvo in gospodinjstvo nadaljevalne šole, mladinski zbori, zadruga, društva, knjižnice in nešteto različnih tihih delavnic, kjer uporablja učitelj ves svoj prosti čas, da pomaga ljudstvu, med katerim živi, kateremu bi rad koristil in se z njim razumel kakor z brati v rodni hiši. Koliko je storilo učiteljsko na polju združništva, sadjarstva in kmetijstva! Koliko prošelj gre skozi roke učitelja, koliko nasvetov med ljudmi! Namesto priznanj ga pa napadajo. Toda ne vsi. Ljudstvo priznava učiteljsko delo, in prav zaradi tega ga nekateri blatijo. Pred kratkim sem govoril z neko ženo od Sv. Marka niže Ptuja in mi pravi, da ljudstvo ne more pozabiti kako marljivnega in dobrega gospoda so imeli. Njegovo delo je zapustilo trajen spomin med ljudstvom! Ne radi zahtevam »učitelj delaj tudi izven šole«, nego iz lastne volje delamo, saj nešteto društev, kulturnih, socialnih in gospodarskih ustanov stoji in pade z učiteljem. Pri vsem tem pa posebno danes vsak učitelj najbolje ve, da stoji pred nalogo, ki je večja in višja od te, — vzgojiti narod z delom v šoli in izven nje, da bo vsak Slovenec in Slovenka s svojo zavestjo trdnjeji od betonskih zgradb! Na eni strani na straži pred mrzlimi vetrovi, na drugi vzgajati krepke in močne značaje, a za plačilo napadi in kratekje ugleda. Na naših mejah je potrebna avtoriteta učitelja bolj nego kjer koli. Zavedamo se svojega poslan-

stva, zanj smo postavljeni na svoja mesta in pri tem delu nam je potrebna samo pomoč vsakogar, ki ga je rodila slovenska mati, ki stopa po jugoslovanski zemlji!

Res je, da so v vsakem stanu izjeme, a še nikomur ni prišlo na misel, da bi zaradi njih napadel vse stanovce. Vsakemu pregrešku naj sledi posledica, a če je kdo dal vsega za dorego zastavljenega si cilja in mora čutiti udarce zahrbtnih napadov, ne more biti odgovoren za uspehe svojega delovanja! V zadnjem času gre zares večina krivičnih obtožb v košce, kajti tudi oblast se je večnih podtikanj in podlih obrekovanj naveličala, in nujno potrebno je, da tudi primerno obračuna z nizkotnimi značajmi zahrbtnih napadalcev. Ne moremo in ne smemo več pustiti, da nam kratijo naš ugled z najbolj nizkotnimi falsifikati. Danes nam je bolj nego kdaj koli potreben ugled in avtoriteta. Imamo se boriti proti močnim in skrajno škodljivim strujam, ki pretijo uničiti naš narod. Delajmo torej vsi za naše narodno in svobodno življenje. In prav pri tem delu nam je potreben ugled. Potrebno je tudi skupno delo učitelja in duhovnika in ob tem delu naj se krhajo rezila z dvojno ostrino. Našemu učiteljsko se dela krivica z raznimi očitki. Naše mesto in delo je v šoli in med ljudstvom. Toda, kako je z učiteljem, ki ga v njegovem delu omadežuje krivična denunciacija, kako gledajo nanj otroci in starši, ki za to prej ali slej zvedo? Kakšni bodo uspehi njegovega nadaljnega dela, če zgubi ugled zaradi brezvestnega natolčevanja, ki ga ne more parirati, ker ne pozna iniciatorja. Kako naj še vzgaja značaje? — Kako vpliva na našo mladino, ko čita v časopisju napade na učiteljsko, kje more biti potem še govora o moralnih uspehih vzgoje? Kaj res ni uvidenosti? Kam pelje taka pot? Ali so še taki, ki bi se v teh težkih časih ne zavedali visokega poslanstva učiteljevega, ki naj pomaga s starši in veroučiteljem oblikovati mlade duše? — Kdor v svojem poklicnem delu, bodisi v šoli ali izven nje stori nekaj, kar ni v skladu z njegovim poklicem, kar ni v skladu glede vzgoje mladine v današnjih časih, naj za posledice odgovarja pred disciplinskimi sodiščem. Stanu kot celoti pa ne jemljite ugleda, ki mu je zelo potreben, ker danes je treba vzgajati močne, zelo močne značaje Slovencev in Jugoslovancev, ki bodo mogli res uspešno kľubovati vsem ostrim strujam, ki brijejo okoli nas! — Ali ni to prvo delo nas vseh? — Če ne bomo močni, ne bomo uspeli, ne bomo zdržali!

Š. Ljubo.

Vabilo

NA XX. REDNO SKUPŠČINO

Učiteljskega doma, zadruga z omejenim jamstvom v Rogaški Slatini, ki bo v nedeljo, dne 21. aprila 1940., ob 14. uri na verandi hotela »Solnce« v Rogaški Slatini št. 47 s sledečim

dnevni redom:

1. Otvoritev in konstituiranje skupščine.
2. Poročilo: a) upravnega odbora, b) nadzornega odbora.
3. Predlogi in pritožbe.
4. Sklepanje o letnem sklepnem računu, o porabi poslovnega prebitka in podelitvi razrešnice članom upravnega in nadzornega odbora.
5. Volitev: a) 1 člana upravnega odbora in 1 nam. b) 1 člana nadzornega odbora in 1 nam.
6. Slučajnosti.

Ako bi skupščina ob napovedani uri ne bila sklepna, bo čez pol ure druga na istem kraju in z istim dnevnim redom, ki bo v smislu pravih sklepala veljavno ne glede na število navzočih združnikov.

Letni sklepní računi so razgrnjeni na vpogled združnikom in bivšim združnikom, katerih jamstvo še ni prestalo, v poslovalnici zadruga na Dolu pri Hrastniku v času od 12. do 20. aprila dopoldne.

Na Dolu pri Hrastniku dne 6. aprila 1940.

Za upravni odbor:

Anton Gnus s. r., Vitko Jurko s. r., predsednik. član.

Dosebina:

Odgovor in vprašanje. Komunikacije akcijskega odbora. Krivica v odnosu države do njenih uslužbenk. Kaj pa bodoči dnevi...? UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ. Pogled nazaj. LISTEK: Veliko zborovanje. Splošne vesti. — Osebné zadeve. — Kaj vse pišejo? — Mladinska matica. — Prazna učiteljska mesta. — Učiteljski pravnik. — Učiteljska tiskarna. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Učiteljski pevski zbor JUU. — Emil Adamčič. — Novosti na knjižnem trgu.